

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד ללומדי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 200

מסכת עבודה זרה י"ט ט"ז

בס"ד, י"ט אדר ב' תשס"ג

דבר העורך

200 גליונות - 7 צלחות

קוראים יקרים, לומדי הדף היומי בארץ ישראל וברחבי תבל. תודתנו הנרגשת שלוחה לכם בזה על ברכותיכם ואיחולתכם לרגל גליון המאתיים של "מאורות הדף היומי", אשר זרמו אלינו בדואר, בפקס ובדואר האלקטרוני מכל ארץ ועיר. החל מוונצואלה, עבור דרך אחד מבתי הסוהר השמורים ביותר בארצות הברית, וכלה בארגנטינה.

הרשו לנו להביע בפניכם את תודתנו. כבדה היא המשמיה ורבה היא העבודה, קשה היא, ולעיתים אף מפרכת. מכך, לומדי הדף היומי, מהאחרונים ומהעתיקים, מתגובותיכם ומאחדותכם אנו שואבים כח ועידוד להתמיד במלאכה.

י"ש כח.

במיוחד בשבוע זה ראינו לנכון להתמקד בסיפור מרתק, בעל מסר חינוכי עצום, אשר יש בו כדי לחזק את ידיהם של לומדי הדף היומי העמלים בתורה בכל יום ויום במהלך השנה. "הדף היומי", הלא כן?

טרקלין ביתו המפואר לא גילה מאומה על עברו. הוא הסיר את משקפי הזהב מעל אפו, כדרך שהוא נוהג בעת שהוא שקוע במחשבות, והרהר בשתיקה. אותה עת, ישב מולו תלמיד חכם חשוב, והמתין בשקיקה למוצא פיו.

פעמים רבות פקד תלמיד חכם זה את ביתו של הנדיב, ובכל פעם השתאה מחדש נוכח גילויי הנדיבות המופלאים ששפכו ממנו. תמיד, בלא היסוסים או מחשבות רבות, כאשר שמע כי יש צורך בגיוס כספים למטרת לימוד תורה, היה מהנה את היד המושתתת אליו בסכום הגון.

"היכן התחנכת, אדוני?", מי היה אביך?", שאלו האורח באותו יום. "נדיבותך לצורכי לימוד התורה מופלאה היא. בטוח אני כי יש דברים בגו. אנא, חשוף אותם בפני". בתגובה, ספר הנדיב את המעשה המופלא הבא.

"שאלת מי היה אבי, ומי חנך אותי? ובכן, את אבי זכרוננו לברכה, איני זוכר. בעודי עולל רך, פרחת בשמות למרומים, ונותרתי אני לבדי עם אמי האלמנה. בדחילו וברחימו גידלתני אמי בעיירה שכוחה, אי שם בפלך ווילנא. בהגיעי לגיל שלש עשרה התגברה על רגשותיה האמהיים ושלחתני ללמוד בשיבה בוילנא. "לך לך בני מחמד עיני, ושקוד על דלתות התורה", נפרדה ממני בגרון שנוק מבכי. נער צעיר, יתום, בודד, ללא קרוב, מודע או גואל הייתי, כאשר פסעתי לראשונה על מפתן בית המדרש, כשגמרא בלוחי בדי, התיישבתי על מקום פנוי והתחלתי ללמוד.

המשך בעמוד הבא

השבוע בגליון

■ דמות החזן השתקפה באותיות הזהב שעל ה"עמוד"
■ תפילה ליד מנורה
■ אדם ש"מחל" על דירה שכורה
■ שני אופנים לבעלות ממון
■ שוכר המשלם מראש, הופך לבעל הנכס
■ דירה שכורה שנחרבה ברעידת אדמה

■ האם נוכרי רשאי למול את עצמו
■ אין מונעים גוי לקיים את מצוות התורה
■ איסור חבלה באדם העומד למות
■ כשחכמי ישראל הסירו את כובעיהם
■ מדוע היה אסור להשתחוות להמן?
■ החזן רשאי להתפלל בעיניים עצומות בלבד!
■ תפילה מול מראה
■ תפילה בלילה מול שמשות חלון

דף י"ב קטיעה בר שלום

האם נוכרי רשאי למול את עצמו

בגמרתנו מתוארת אישיותו הדגולה של נכרי בשם קטיעה בר שלום, אשר חרף את נפשו, והתייצב לפני הקיסר הרומי, כדי להדוף את הגזירות שביקש הלה להטיל על היהודים. הקיסר הודה בצדקת טענותיו, אך הורה להמיתו, בהתאם לחוקי הממלכה אשר קבעו, כי המנצח את הקיסר - יומת. בעת שהובל בדרכו האחרונה, קראה לעברו מטרונתא אחת, כי היא מצרה על כך שהוא נהרג בשל הגנתו על היהודים, ולא יזכה ליטול עמהם חלק לעולם הבא עקב היותו ערל. מיד, מל קטיעה בר שלום את עצמו, ויצאה בת קול ואמרה "קטיעה בר שלום מזומן לחיי העולם הבא".

אין מונעים גוי לקיים את מצוות התורה: כידוע, במעמד הר סיני זכה עם ישראל בתרי"ג מצוות, ואילו יתר אומות העולם נותרו עם "שבע מצוות בני נח". אולם, גם נכרי רשאי לקיים מצווה מן התורה, מלבד מצוות שבת ולימוד תורה (רמב"ם הל' מלכים פ"י הל' טו), כפי שכתב הרמב"ם (שם הל' י): "בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה... אין מונעין אותו...". במאמר הבא נעסוק במחלוקת הנושאת בחובה סברות מרתקות, והיא, האם שונה מצוות ברית מילה משאר המצוות, והנכרי מנוע מלקיימה.

איסור חבלה: עיקרה של מחלוקת זו נעוץ באיסור הכולל בתוכו יהודים ונכרים כאחד, האוסר על אדם לחבול בגופו שלא לצורך [לדעת מספר אחרונים, עיי' מקנה סוף קידושין, ועיי' "משך חכמה" בראשית לד/כב, ועיי' ב"ק צא/ב ובס' המפתח שם]. לפיכך, יש לברר, אם נכרי המל את עצמו כעושה מצווה הבאה בעבירה מחמת החבלה בגופו, או שמא, מאחר שהוא מל את עצמו לשם מצווה, אין פעולתו נחשבת כחבלה שלא לצורך.

הגאון רבי מנשה קליין שליט"א (שו"ת "משנה הלכות" ח"ט סי' קנ"ו) מצטט בהקשר לכך את דברי הרמב"ם (הל' מילה פ"ג הל' ז'): הפוסק, כי מאחר שיהודי אינו רשאי לרפא עובד אלילים, אסור לו למול עכו"ם שמבקש להימול כדי להסיר מכת שחין או צרעת שבמילתו. אולם, מוסיף הרמב"ם, "אם נתכוון העכו"ם למילה, מותר לישראל למול אותו". מוכח, לכאורה, כי נכרי רשאי לקיים מצוות מילה, ואין הוא נחשב כמי שחבל בגופו שלא לצורך.

אולם, הגאון רבי יוסף שלי אלישיב שליט"א, משיב במכתבו לבעל "משנה הלכות" (ח"י סי' קע"ו), כי אין להוכיח מאומה מרמב"ם זה. שכן, המקרה המיוחד, אשר בו עוסק הרמב"ם, יוצר תרחיש המסיר את כל המניעים ההלכתיים למילת הנכרי. שהנה, נכרי זה לקה בצרעת במילתו. מעתה, כאשר הוא מבקש למול את

המשך בעמוד הבא

צעילוי נשמה
מרת

לאה גרינפלד ע"ה

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע י"ז אדר ב' תשמ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמה
הר"ר

יצחק צבי גולדשמיד ז"ל

ב"ר מאיר ז"ל

נלב"ע כ"ג אדר תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמה
הר"ר

משה שמחה רובנר ז"ל

נלב"ע כ"ג אדר תשמ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י הוריו ידידינו

הר"ר דוד ומרת זהבה רובנר

שיחיו - פ"ת

המשך מעמוד קודם
ענין מספר שעות חשתי ברעב. הצידה שהעניקה לי אימתי לדרך אולה במהלך דודי לויטל, אך בשתי וגם נכלמתי לברר אצל יושבי בית המדרש היכן ניתן להשיג דבר מאכל. המשכתי ללמוד. השמש אספה זה מכבר את קרינה מוילט העיר, ובטני קרקרה. בפנים סמוקות פניתי לבחור בעל פנים מאירות, "היכן אוכלים הבחורים?" שאלתי. הלה, הישיר מבט תמה, כלום אינך יודע? אוכלים יטעג.

להווי התברר לי, כי הישיבה אינה מעמידה חדר אוכל לרשות הבחורים, ואף לא אוכל ללא חדר. באותם הימים, הגו בעלי הבתים לנדב מפת לחמם כדי להאכיל בן ישיבה. "טעג" קראו לזה, כלומר, "ימים". ביום ראשון בשבוע פלוני אוכל בבית אלמוני. ביום שני הוא אוכל בבית אחר, וכן הלאה.

בלויות חברי החדש, שלמדני פרק באורחות חיינו של בחור ישיבה, פניתי אל האחראי על שיבוץ ה"טעג". הלה הציץ בפקסו והגיב: "כתובת אחת בלבד נותרה פנויה הערב. אשה אלמנה, עניה מרודה, המתגוררת בסמוך לבית המדרש, ולה ששה יתומים, ומכל מקום שמחה היא לארח בחור ישיבה, להשקותו ולהאכילו. אבקש ממך, המנריך את קולו, לבל תהיך לבקש תוספת אוכל כל שהיא. דלך, כי כל פירור נוסף שתכניס לפיך, ייחסך מפיו של אחד מיתומיה. בתאבון".

בתאבון...
לא ידעתי את נפשי. האלמנה התגוררה במרחק דקת הליכה מבית המדרש, אך לי ארכה הדרך כשלושים דקות. פסעתי עד ביתה, נרתעתי לאחורי ושכתי לשיבה. ישבתי על הספסל, מעי המו מרעב ויצאתי שנית לכיון בית האלמנה, וחזור חלילה. ליבי לא נשאני לאכול מפתם הדלה של היתומים. הן יתום הייתי ואמי אלמנה. ידוע ידעתי את הסבל והמחסור השוררים בבתי אלו, באין אב תומך ומעוד.

בסופו של דבר החלטתי, כי בבית דל זה אסתפק בפרוסת לחם אחת, ותו לא. כשליבי הולם נקשתי חלושות על הדלת הרעועה, ובטרם נפתחה הדלת למלוא רוחב הפתח, הציצו ששה ראשים חמודים בעדה כשעיניהם יוקדות.

"ווער איז גיקומענע?" שאלה האלמנה בחדווה את צאצאה - "מי בא אלינו?", והם, השיבו בעליצות "דער תלמיד חוכם, דער תלמיד חוכם". תכנס תלמיד חוכם, תכנס, דחקו בי האטוטים. נכנסתי. ואילו לא אחוזו שתיים עשרה כפות ידים קטנות במכנסי, הייתי נמלט מן המקום כלעומת שבאתי למראה המחזה שנגלה לעיני.

על שולחן רעוע ניצבו שבע צלחות. שומע אתה ידדי? שבע צלחות. שש מהן מלאות אוכל, והשביעית... ריקה!!! שומו שמים. עוד דמי אוזל מפני, קראה האלמנה לילדיה, "קינדערלאך, של מי הצלחת הריקה?" והם, במקלה "של התלמיד חוכם"... המבין אתה? של התלמיד חוכם. אל תשכח כי ילד בן שלוש עשרה הייתי, והללו, "תלמיד חוכם, תלמיד חוכם".

עודי חוכך בדעתי, מה יעשה ה"תלמיד חוכם" עם צלחת ריקה, הוסיפה האם ושאלה: "ינו, קינדערלאך, ומה עלינו לעשות כעת?" מיד, הרפו תריסר כפות הידים את אחיזתם כיאה וזכיות ילד, יתום יתום, אחוז בצלחתו והעביר חלק ממנת המזון שלו לצלחת הריקה!!! השומע אתה? שומע? אה? ששה יתומים קטנים מעבירים אוכל מצלחותיהם לצלחת שלי!!! ובחדווה ובעונג שהפיקו פניהם באותה שעה, ניתן היה להשפיע אורה ושמחה על תבל ומלוא.

מה אומר ומה אדבר. כחתך לחופתו הובלתי על ידם לכסאי, ולא נחה דעת הפמליה שסבתני מכל עבר, עד שהושיבני בראשם כיאה וזכיות ל"תלמיד חוכם". נאמן להחלטתי נטלתי לידי פרוסת לחם אחת, והנה, נשמע קול דקיק: "תלמיד חוכם, מהמלפפון שלי עוד לא אכלתי..." מיד חחרו אחיו והחזיקו אחריו, "תלמיד חוכם, את הגבינה שלי... את הפלפל שלי... תלמיד חוכם, תלמיד חוכם". בלית ברירה, מצאתי את עצמי סועד מכל האוכל שנערס בצלחתי, ובלבד שאשביע את רצונם. הבנתי, ידידי? נפשם של הקטנטנים הללו שבעה, משבטני שבעה. סליחה,

המשך מעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

עצמו, אין מעשהו נחשב כחבלה בגופו, שהרי רפואה היא לו... ולא זו בלבד שהוא רשאי למול את עצמו, אלא אף היהודי, שאינו רשאי לרפא עובד אלילים, רשאי למולו במקרה זה, מאחר שכוונת הנכרי לשם מצווה גורמת לכך שאין להתייחס למילתו כפעולה רפואית, אלא כפעולת מצווה נועיית שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ב סי' ז', ולפ"ד אין ראייה כלל.

חבלה באדם העומד למות: ככלות הכול, כאמור, בסוגייתנו מסופר על קטיעה בר שלום, שמל את עצמו ויצאה בת קול ואמרה, כי הוא מזומן לחיי העולם הבא. האמנם יצאה בת קול זו על פעולה שנעשתה שלא לפי ההלכה? הגאון רבי מנשה קליין שליט"א מעלה סברה מעניינת, לפיה יתכן, כי רק אדם העתיד לחיות, מצווה שלא לחבול בעצמו. מה שאין כן נידון למוות, העומד לקפח את חייו בכל רגע, רשאי לחבול בעצמו (עיי"ש שהוכיח כן מתוס' כתובות לחא ד"ה "האי"), וממילא, קטיעה בר שלום פעל כדין.

דף יב/א מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים כשחכמי ישראל הסירו את כובעיהם

בסוגייתנו מבואר, שלא זו בלבד שכל בן אנוש, יציר כפיו של הקב"ה, אינו רשאי להשתחוות לאל זר, אלא שעל האדם אף להרחיק עצמו מכל מעשה העלול להחשידו כעובד עבודה זרה. לפיכך, יהודי החולף ליד מעיין מים חיים, ומבקש לשחות אל המים ולרוות את צמאונו בהם, אל יעשה כן אם ליד המעיין ממוקמת עבודה זרה, מפני שרכינתו נראית כמעשה של השתחוות לעבודה זרה.

ה"טור" (יו"ד סי' ק"נ) והרשב"א (הובא בהגהות הגר"א שם) פוסקים, כי אף אם יהודי צמא זה עומד למות, אין הוא רשאי לכרוע ולשתות מן המים, כמפורש בסוגייתנו, "אפילו אי מאית אי לא שתי" [אף אם ימות אם לא ישתה]. אולם, הר"ן בסוגייתנו מחדש, כי גמרתנו עוסקת באדם צמא, החושש שישתכן אם לא ישתה. אך במקרה סכנה מובהק, רשאי הוא לשתות (עיי' רמ"א שם סעי' ג', ובביאור הגר"א שם).

מדוע היה אסור להשתחוות להמן? הגאון מוילנא זצ"ל (שם), הביא ראייה לשיטת ה"טור" והרשב"א מדברי המדרש (אסתר רבה פרשה ז/ד) שם נאמר על הפסוק (אסתר ג/א) "גדל המלך אחשוורוש את המן" - "וצוה המלך שיהו כורעים ומשתחווים לו... המן עשה לו צלם מרוקם על בגדיו ועל לבו, וכל מי שהיה משתחוה להמן היה **משתחוה לעבודת כוכבים**". מוכח, איפוא, כי גם השתחוות למראית עין בלבד, נחשבת כהשתחוות לעבודה זרה, שהרי השתחוה להמן הרשע ולא לצלם שהיה רקום על בגדיו.

הרמ"א (שם) מוסיף וכותב, כי ראוי להחמיר שלא להסיר את הכובע לכבוד נכרי רם מעלה, הנושא את צורת הצלב. אכן, ידוע, כי חכמי ישראל היו מחזיקים את כובעיהם בידיהם טרם פגישתם עם נוכרים רמי מעלה, כדי שלא יאלצו להסירם לכבודם. מעניין לציין, את עדותו של בעל "תרומת הדשן" (שו"ת סי' קצ"ו), שחזה בימי צעירותו בכומר שהיה ממונה על נכסים מסויימים, אשר בעת פגישותיו בעיר וינא עם יהודים סוחרים, ויתר על הסממן הבולט ביותר של "אמונתו", בכך שכיסה את השתי וערב שעל בגדיו, מאחר שידע כי היהודים לא יכבדוהו כיאות בעודו ענוד בסמלי עבודה זרה, ולבו לא מלאו להמנע מן הכבוד ה"מגיע" לו.

דף יב/א ישב לו קוץ... נתפזרו לו מעותיו

החזן רשאי להתפלל בעיניים עצומות בלבד!

מבואר בסוגייתנו, כי יהודי אשר קוץ ננעץ ברגלו, אינו רשאי להתכופף ולהוציאו בעומדו לפני עבודה זרה, כי בכך הוא נראה כמי שמשתחוה לה. כמו כן, אם התפזרו מעותיו של יהודי ליד עבודה זרה, לא יתכופף להרימם. כל זאת מפני החדש, ואף אם כלל אינו מתכוון לעבוד עבודה זרה.

תפילה מול מראה: הרדב"ז (הובא ב"באר היטב" סי' צ' סעי' כ"ג), הסיק הלכה חמורה מזו, והיא, שאסור לו לאדם להתפלל מול מראה אשר בה נשקפת דמותו, משום שבשעת כריעתו בתפילה הוא נראה כמי שמשתחוה לבבואתו, אף על פי שמראה זו כלל אינה עבודה זרה ואין בה צורה ממשית, והמתפלל אינו מתכוון לכך והדבר אף לא עולה על דעתו. ואכן, ה"משנה ברורה" (סי' צ' ס"ק ע"א) פסק, כי לא זו בלבד שאסור להתפלל מול מראה בעיניים פקוחות מחמת ההפרעה לריכוז, אלא אף בעיניים עצומות אין לעשות כן, מפני שנראה כמשתחוה לבבואתו.

למי משתחוה הבבואה? מעניין לציין את דעת היחיד של המהרש"ם ("דעת תורה" סי' צ' סעי' כ"ג), כי "אפשר" שבשעת הדחק ניתן להקל להתפלל בעיניים עצומות מול המראה. זאת, מאחר שאם המתבונן בו מן הצד חושד בו כי הוא משתחוה לבבואתו המשתקפת במראה, מה חושב הוא על הבבואה המשתחוה כנגד המתפלל?... כלומר, אין הדבר נחשב כצורת השתחוואה, כאשר הדמות לה סוגדים, משתחוה כנגד המשתחוה בו זמנית. כאמור, להלכה, נפסק כדעת הרדב"ז.

תפילה בלילה מול שמשת חלון: בספר "אשי ישראל" (פ"ט סעי' כ"ה ס"ק ס"ו) כתב, כי המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

לאור פסקו של ה"משנה ברורה", גם אין להתפלל בלילה מול חלון, אשר בו נשקפת בבואת המתפלל. אולם, בשו"ת "אור לציון" (ח"ב הל' תפילה סעי' י"א, עפ"י שו"ע ס"י צ" סעי' כ"ג), מפקפק בכך, מאחר שחשד זה תקף לגבי המתפלל מול מראה בלבד, אשר נועדה לשקף את דמות העומד מולה. אולם, הרואה אדם מתפלל מול חלון, אינו מקשר בין המתפלל לבין בבואתו המשתקפת בה, שהרי החלון כלל לא נועד ליצירת השתקפות זו.

דמות החזן השתקפה באותיות הזהב שעל ה"עמוד": סברה זו אנו מוצאים גם בשו"ת "שבט הלוי" (ח"ט סי' כ"א), בהתייחסו לשאלה אודות בית כנסת שגבאיו פיארוהו ורוממוהו, ולא נחה דעתם עד שהתקינו אותיות ענק מוזהבות של שם ה' כנגד עיני החזן. דא עקא, שאחד המתפללים הבחין, כי דמותו של החזן משתקפת היטב באותיות הזהב הגדולות, והוא שאל לדעתו של הגר"ש וואזנר שליט"א, אשר השיב לו, כי לכל הדעות החזן אינו רשאי להתפלל בעיניים פקוחות מול אותיות אלו, כדי שלא תתבלבל דעתו. אולם, מותר לו להתפלל מולן בעיניים עצומות, משום שאותיות אלו לא נועדו לשמש כמראה, ואיש מן הרואים את החזן בתפילתו, אינו מקשר בין תפילתו לבין בבואתו המשתקפת באותיות.

תפילה ליד מנורה: ואילו לגבי אדם המתפלל בלילה לצידה של מנורה המפיצה אור נגוהות המטיל את צל דמותו של המתפלל על הקיר כתב המהרש"ם (שם), כי לכל הדעות באופן זה אין מקום לחשש שמא המתבונן במתפלל יחשוד שהוא משתחוה לבבואתו המוצללת, מאחר שהצל אינו דמות ברורה.

דף ט/א ש"מ שכירות לא קניא

אדם ש"מחל" על דירה שכורה

יהודי אשר במשך שנים רבות התגורר בדירה שכורה, זכה להגיע לדירה משלו, כחודש ימים לפני שהסתיים חוזה השכירות לגבי הדירה בה התגורר. בטוב לבו, הוא הודיע לבעל הדירה השכורה, כי שוב אין לו צורך בדירה והוא מוחל על זכותו לגור בה בשלושים הימים הנותרים. כעבור שבועיים, התחנתה בתו של השוכר, ובצירוף מקרים מוזר נותר הזוג הצעיר ללא דירה. מיד, נזכר השוכר הוותיק, כי עומדים לרשותו שבועיים נוספים של מגורים בדירה השכורה. ברם, כאשר הוא הודיע על כך למשכיר, טען הלה: "הלא מחלת על זכותך בדירה. כלך לך אל ביתך החדש". האמנם צודק הוא בטענתו? שאלה זו נוגעת בלב של קניין השכירות.

שני אופני בעלות: בעלות האדם על נכס מסוים באה לידי ביטוי בשני אופנים. **האחד** - בעלות על נכס, אשר פעמים כוללת את כל מרכיבי הנכס, ופעמים שאינה מתייחסת כי אם למרכיב אחד מהם, כגון, "דקל לפירותיו", היינו: אדם, אשר קנה עץ דקל אך ורק לעניין זכות ההנאה מפירותיו. **והשני** - זכות ממונית בלבד, כגון, חובות, שיעבודים וכדומה, אשר אף הם קניינו של האדם ועוברים אחריו בירושה.

ההבדל בין בעלות על ממון לזכויות ממוניות, בא לידי ביטוי באפשרות המחילה. כלומר, המבקש להפקיע את בעלותו על נכס מסוים אינו יכול לעשות זאת על ידי מחילה עליו. מה שאין כן חוב ממוני, אשר עליו ניתן למחול.

מעתה, שומה עלינו לקבוע, שכירות מהי. האם השוכר הפך לבעלים על גוף הנכס לעניין השימוש בו, כאדם הקונה "דקל לפירותיו", או שמא הוא לא שכר כי אם את "זכות" השימוש בנכס, והוא משועבד לו למימוש זכות זו בלבד, אך על הנכס עצמו, אין לו שמץ של בעלות.

כעת, נשוב לאבי הכלה, המבקש להעניק לזוג הצעיר את השימוש בדירה השכורה לשבועיים שנותרו לזכותו, וניווכח, כי אם השוכר אינו אלא בעל זכות שימוש בבית השכור, הרי שפקעה זכותו ברגע שהוא מחל עליה. אולם, אם השוכר קונה את הנכס השכור לעניין זכות השימוש בו, אין מחילתו מפקיעה את בעלותו על הנכס, כפי שאין אדם יכול למחול על ביתו.

לדעת ראשונים רבים, ספק מהותי זה הוא העומד בבסיס המשא ומתן בגמירתנו - "שכירות קניא" או "שכירות לא קניא". כלומר, האם השוכר קונה את גוף הנכס השכור לעניין השימוש בו, או שמא אין הוא מקבל אלא את זכות השימוש בו? מאחר שלמסקנת הגמרא "שכירות לא קניא", אין לשוכר, כי אם זכות שימוש בנכס השכור, אך אין לו כל בעלות עליו ("קהילות יעקב" סי' ט' בדעת תוס' ב"ב כא/ב ד"ה "והשתא", ר"ן דריס מ"ב, וראה "קובץ הערות" סי' נ"א).

ברם, הרמב"ן (בקונטרס אחרון כתובות) ורבינו אלחנן (בתוספותיו בסוגייתנו) סוברים, כי לכל הדעות, השוכר רוכש בעלות על הנכס השכור לעניין השימוש בו, ואילו גמירתו הסתפקה, אם למרות בעלות זו של השוכר, נותר שם בעליו המקורי, המשכיר, על הנכס ("קהילות יעקב" שם). כלומר, הספק הוא אם "שכירות קניא" לגמרי עד כדי כך, שאין הנכס נחשב כמי שמצוי בבעלותו של המשכיר, או לא.

שוכר המשלם מראש, הופך לבעל הנכס: עדיין, כותב הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, לדעת הירושלמי וחלק מן הראשונים, לא ננעלה הדלת בפני שוכרים המבקשים לרכוש בעלות על הדירה לעניין זכות השימוש בה. לדעתם, שוכר המשלם את דמי השכירות **טרם** השימוש בנכס השכור, רוכש עליו בעלות לעניין השימוש בו. שכן, מאחר שהתשלום נגבה מראש מן השוכר בגין השימוש בנכס השכור, אין זאת, אלא שבאופן זה מסכימים המשכיר והשוכר,

המשך מעמוד קודם

לא בטני, בטנו של ה"תלמיד חוכם".

סיימתי לאכול, ברכת, הודיתי בכל לב לאלמנה טובת הלב ולילדיה המקסימים, ומשנפניתי לצאת מביתם, שאלה האם את ילדיה: "נו, הוא עומד לעזוב, מה תבקשו הימנו?" האמן לי, כי באותו רגע, לו היו מבקשים ממני כל דבר שבעולם, הייתי מבטיח אותו להם, ואף עומד בהבטחתי. כריתי אוזני כאפרכסת, והם, היהודים הקטנים הללו, נשמות טהורות, בקשו: "תלמיד חוכם, תברך אותנו שנוכה לגדול בתורה".

קול נסדק, והוא פרץ בבכי מר. המראות מן הימים ההם שבו והתעוררו בזכרונו, כאילו הם מתרחשים כעת.

לאחר שעה ארוכה הוא נרגע וסיים. כעת, בוודאי מבין אתה, כי מחצית השעה ששהיתי בבית אותה אלמנה ויתומיה, החזירו בנפשי צמיחה, באופן שאין מאורע או איש בעולם שיכול לו, כי בכל העולם כולו אין דבר חשוב מן התורה!!!

הדוגמא האישית, אין כמוה לחינוך הילדים. **אב** לילדים הפונה לבית המדרש ללמוד תורה, משריש בו אהבת תורה במידה העולה על כל שיחות המוסר שבעולם. רואה הבן, את אביו החוזר מעבודתו המפרכת, כשעיניו טרוטות, גבו דואב וראשו כבד עליו, אך הוא אף בחדווה לבית המדרש, ללמוד תורה, גמרא, דף היומי. קולט הוא הילד בחושיו ונשמתו מבינה, כי אין דבר חשוב בעולם מן התורה הקדושה.

"תורה ציווה לנו משה, מורשה קהילת יעקב". **התורה**, היא הירושה הטובה ביותר אותה אנו יכולים להוריש לילדינו.

בית "מאורות הדף היומי" שם לו למטרה, להאחיד את לימוד הגמרא על כל יהודי באשר הוא. לשם כך, נוצר גליון "מאורות הדף היומי", ולשם כך הוקם בית מדרש למגדי שיעור הדף היומי, אשר בו עשרות רבני השיעורים עמלים בצוותא, שעוה רבות בכל יום, על השיעור היומי, כדי למסור באופן מרתק ונעים, והכל כדי להאחיד את לימוד התורה על המוני בית ישראל בכל אתר ואתר.

המבקשים להצטרף לשיעורי הדף היומי, או לקבל סיוע בהקמת שיעור במסגרת הדף היומי באזור מגוריהם, מוזמנים לפנות למוקד הדף היומי: 03-6160657

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.

כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93

.....
בברכת התורה העורך

פנינים

דף י"א שאין להן לא כתב ולא לשון

מקורה של השפה הלטינית

בהתייחסה לאומה הרומית קובעת גמירתנו, כי בניגוד לשאר אומות העולם, אשר יש להן שפה ולשון משלהן, "אין לרומי לא כתב ולא לשון". וכי אין לרומי שפה ולשון? מי לא שמע על השפה הלטינית?

מבאר ה"חתם סופר" זצ"ל (גיטין פ"א), כי כאשר הקב"ה פילג את אוכלוסיית העולם לשבעים אומות, בעקבות פרשת מגדל בבל, כל אומה ואומה קיבלה שפה ייחודית לשימושה, אשר נוצרה לפי טבעם של בני אותה האומה ובהשפעתם של המזלות ושל שרי אותה האומה במרום. אולם, שונה מכל האומות היא האומה הרומית, שאין שפתה מותאמת לטבעה, ואף לא נקבעה על ידי השר שלה במרום, שכן, מעשה שהיה כך היה:

בשנת שמי"ה אלף השלישי לבריאת העולם המציא חכם בשם 'לאטיניס' שפה המורכבת מתשע עשרה אותיות, הלא היא השפה הלטינית המכונה כך על שמו. מיני אז שימשה שפה זו לכתיבת חוקי הממלכה

הדף היומי

עבודה זרה י'-ט"ז

י"ט-כ"ה אדר ב'

המשך מעמוד קודם
הרומית ולכתיבת ספרי החוכמה והפילוסופיה של בני רומי.
יפה, איפוא, קבעו חכמים, כי אין להם שפה ולשון המתואמת לטבעם, אלא זו אשר נקבעה על ידי אותו לאטינס...
בעל ה"בן יהודי" מתייחס גם הוא לנושא זה, וקובע, כי בעטיו של אביהם, עשו הרשע, אשר "ציד בפיו" וידיו ידי עשו, נענשו הרומים שלא תהיה שפה משלהם בפיהם, וגם חסרו בניו את אומנות הכתיבה, התלויה בידים.
בעל ה"בן יהודי" מציין, כי גם בימינו קיימת מדינת ענק, שאין לה שפה ולשון משלה, הלא היא אמריקה, אשר תושביה מדברים בשפה האנגלית.

דף יא שאין מושיבין מלך בן מלך
דמוקרטיה באדום
השלטון באדום, כותב רבי מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל, היה בשיטה הדמוקרטית: "שהיה להן בית מועצת העם - פרלמנט". כך משמעות גמרתנו: "שאין מושיבין מלך בן מלך", היינו, העם הוא שבחר את מנהיגיו.
משום כך, הוא מוסיף, נאמר בפרשת חוקת "ויאמר אדום" "וימאן אדום" ולא נזכר מלכם כלל, לעומת מלכויות אחרות לגביהן מוזכר שם המלך, כגון, "ולא נתן סיחון". כי, כאמור, האומה היתה השלטת - "ויאמר אדום" (משך חכמה, חוקת). אגב, כדרשת חז"ל בסוגייתנו, שיטת שלטון זו מכונה בתורה - "קטן נתתי בגויים".

דף יב קטיעה בר שלום
הקטוע השלם
גמרתנו מספרת על גוי בשם "קטיעה בר שלום", אשר מל את את עצמו, טרם הוצאתו להורג על ידי הנכרים בשל הגנתו על היהודים. כלום שם אביו של אותו גוי היה שלום?
לדעת בעל "סדר יעקב", לא היה זה שמו, אלא חז"ל רמזו לנו, כי קטיעת עורלתו היא זו שהשלימה אותו!

המשך מעמוד קודם
שהשוכר ירכוש בעלות בנכס לעניין זכות השימוש בו, שהרי אין כל הגיון לכך שהשוכר ישלם מראש על שימוש עתידי ("קובץ הערות" שם, ועיי' "קהילות יעקב" ערכין סי' ה').

דירה שכורה שנחרבה ברעידת אדמה: כאשר נבקש לבדוק מה נפסק להלכה בשאלה זו, נוכל לעשות זאת על ידי המקרה הבא. שוכר שילם את דמי השכירות מראש, ובעיצומה של תקופת השכירות קרס הבית ונהרס כליל עקב רעידת אדמה. האם במקרה זה על המשכיר להשיב לשוכר את יתרת דמי השכירות עבור תקופת השכירות שלא נוצלה על ידו? ובכן, ההכרעה בשאלה זו תלויה במחלוקת הנזכרת לעיל. שכן, אם השוכר נחשב **כבעלים** על הנכס לעניין זכות השימוש בו, אין הוא אלא כאדם שרכש דירה ויום לאחר מכן היא נהרסה, שאינו רשאי לתבוע מאומה מן הבעלים הקודם, מאחר שהבית שלו, של הקונה, הוא שנהרס. כמו כן, שוכר זה, ביתו שלו, שהוא נחשב בעלים עליו לעניין זכות השימוש בו, הוא שנהרס, ועליו לספוג את הנזק (עיי' "קובץ הערות" שם אות ג'). אולם, אם הוא אינו אלא משלם עבור זכות שימוש בבית המשכיר, על המשכיר לפצותו על זכות השימוש שלא נוצלה. והנה, פסק הרמ"א (ח"מ סי' שייב סעי' י"ז), כי **בכל מקרה חייב המשכיר להעמיד נכס אחר לרשות השוכר, חלף הנכס שנהרס** [עיי"ש בסמ"ע, ועכ"פ כך הדין ברעידת אדמה אזורית]. מוכח, איפוא, כי לעולם אין השוכר נחשב כבעלים על הנכס, אף כאשר הוא משלם את דמי השכירות מראש. [ראוי להדגיש כי כל האמור הוא לדעת ה"קובץ הערות" וה"קהילות יעקב". אולם, קיימים ביאורים נוספים בסוגייתנו, עיי' "חזון איש" ב"ק סי' כ"ג סי"ק י' וב"אבי עזרי"י ה"ל שכירות פ"ו. כמו כן, לגבי מחילת השוכר על השכירות קיים דיון רחב בפוסקים, עיי' שו"ת ריב"ש סי' תק"י שאין מחילת השוכר מועילה ללא קניין. ויש אחרונים החולקים עליו, עיי' באריכות ב"פתחי חושן" ה"ל שכירות פ"ד סי' ק"ז].

לעילוי נשמת

הר"ר גרשון ב"ר בצלאל ז"ל
הר"ר יהודה ב"ר אליהו ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י משפחותיהם

לעילוי נשמת

הרה"צ ר' יעקב מרדכי מרקוביץ ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י אדר ב' תשכ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר צבי מרקוביץ ומשפ' שיחיו

מאורות הדף היומי
בית מדרש
למגיד שיעור דף היומי סוכטשוב
בשורה לתושבי תל אביב
הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש בדף היומי
בבית הכנסת בית לחם יהודה
רח' הרב אנטמן 14
בשעה 19:40-20:30 בערב
ע"י מגיד שיעור
מרבני בית מדרשנו
הציבור מוזמן

מאורות הדף היומי
בית מדרש
למגיד שיעור דף היומי סוכטשוב
בשורה לתושבי תל אביב
הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש בדף היומי
בתחנה המרכזית החדשה
קומה 6
בשעה 14:00-15:00
ע"י מגיד שיעור
הרב שלמה קרפ שליט"א
הציבור מוזמן

מאורות הדף היומי
בית מדרש
למגיד שיעור דף היומי סוכטשוב
בשורה לתושבי רמת גן
הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש
בסוגיות הדף היומי
לתלמידי ביה"ס "מורשת משה"
בכל יום שלישי
בשעה 9:00
ע"י מגיד שיעור
הרב מאיר טורף שליט"א
מרבני בית מדרשנו

מאורות הדף היומי
בית מדרש
למגיד שיעור דף היומי סוכטשוב
בשורה לתושבי קיבוץ ניר עציון
הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש בדף היומי
בבית הכנסת שבקיבוץ ניר עציון
בשעה 8:15 בערב
בכל יום שני בערב
ע"י מגיד שיעור
הרב ישראל בלוד שליט"א
מרבני בית מדרשנו

בשורה טובה ללומדי הדף היומי
גבאי בתי הכנסת ומגיד השיעורים
בימים אלו יוצאים לאור הגמרות
המפוארות מסכתות עבודה זרה והוריות
בהוצאת "מאורות הדף היומי"
הגאון האולקא באה"ר אסכולא
אורחי הדף היומי
כל הקודם זוכה
לפרטים והזמנות נא לפנות לידי הפריץ במשרד "מאורות הדף היומי" טל. 03-6164725

מקורי ומעניין! אקטואלי ומרתק!
ספרי "מאורות הדף היומי"
אורח מקוין לכל המשפחה!
אוצר אורח בסר בקצרים!
להזמנות: 03-6160657
03-5780243 פקס

כתובת המערכת: רח' הרב וגמן 1 מול חתם סופר 5 ת.ד. 471 בני ברק טל 03-6164725 פקס 03-5780243
למנוי בדואר אלקטרוני: dafyomi@hadaf-hayomi.com * למנוי בפקס, לפנות בפקס 153-3-5748272